СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 224. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 25. вересня 1929. VOL. XXXVII. No. 224. Jersey City, N. J., Wednesday, September 25, 1929. THREE CENTS

ПОБОЮЮТЬСЯ ЗА ПРОВОЛОКУ РОЗОРУЖНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПЕРЕГОВОРИ З ФРАНЦІЄЮ И ІТАЛІЄЮ МОЖУТЬ ПОТРЕВАТИ ЗАДОВГО.

ВАШИНГТОН, 24. вересня. — Американський уряд згодився з англійським не говорити вже більше про морське розорування, поки не збереться розоружна конференція. В урядових кругах Америки слідно побоювання за успіх сеї конференції, бо Франція й Італія проявляють неохоту.

Один Япан показує, що він годиться на пляни Америки й Англії.

Проти конференції збирається деяка опозиція й серед Американців. Сенатор Меккер заявив сенатові, що противиться обниженню боєздатности американської фльоти та що він буде боротися проти розоружения „до послідного рова".

СЕНАТОР ХОЧЕ ШИРОКОГО СЛІДСТВА НАД „ЛАБІ".

ШОРТРИДЖ НЕВДОВОЛЕНИЙ З ДОТЕПЕРІШНЬОГО СЛІДСТВА ПРОТИ ШІРЕРА.

ВАШИНГТОН, 24. вересня. — Перед сенатовим комітетом, що розсліджує діяльність Шірера, „лабіїста" великих залізних підприємств, будуючих кораблі, виступали далі як свідки великі промисловці. Всі вони заявляли згідно, що Шірера післано на женевську конференцію як „обсерватора" та що Шірер переступив своє уповновлаження, коли він став працювати проти конференції. Один за другим заявляв, що встановлення Шірера обсерватором було похибкою.

Сенатор Шортридж виступив у сенаті з домаганнєм, щоби сенат установив осібну комісію для розсліду всіх „лабіїстів". Він говорив теж, що конґрес повинен ухвалити закон, після котрого кождий „лабіїст" повинен записатися в секретаря стейту або в конґресі.

ЧИ ВАШИНГТОН „СУХИЙ"?

ЩЕ ДАЛІ СПЕРЕЧАЮТЬСЯ ЗА ЗАЯВУ СЕНАТОРА ГАВЕЛА.

ВАШИНГТОН, 24. вересня. — Суперечка за доспіх прогибіції у Вашингтоні, яку почав сенатор Гавел, ще не покінчилася. Коміщенер прогибіції Дорен виступив нині з публичною заявою проти сенатора, кажучи, що прогибіція поробила в столиці дуже великі поступи. В своїй заяві Дорен покликається на инших прогибіційних урядників.

Сенатор Гавел на се відповідає, що заява Дорена не є згідна з правдою. Покликування на инших прогибіційних урядників, мовляв, не богато варта. Він заповідає ще дальші виступи в сенаті в сій справі.

ЛИНДБЕРҐ ПРИЛЕТІВ ДО ГОЛЯНДСЬКОЇ ҐВІНЕЇ.

ПО ДОРОЗІ ЙОГО ВСЮДИ ВИТАЮТЬ ВРОЧИСТО.

МІЯМІ (Флорида), 24. вересня. — Американський летун, полковник Линдберґ, прилетів вчора в 4. годині зполудня до міста Парамарібо, в голяндській кольонії Ґвінеї, в полудневій Америці.

Всюди по дорозі, де він задержувався, його витали з великими парадами. Він летить зі своєю жінкою. Ціль подорожі встановити нову руту для воздушного почтового получення.

З приїздом до Парамарібо Линдберґ покінчив дорогу, що виносить близько 3,000 миль, та спочив на кілька днів.

СМЕРТЬ ВІД БУРІ.

САНТА ФЕ (Ню Мексико), 24. вересня. — У сій околиці впали вчора страшні дощі. Наслідком наглого виливу гірських потоків загинула компанія ловців, зложена з трох осіб.

З компанії вратувався один мущина та доніс про пригоду других.

ГОСТИНА МЕЙОРА БЕРЛІНА.

НЮ ЙОРК, 24. вересня. — Сюди приїхав учора мейор міста Берліна, столиці Німеччини, Ґустав Бес.

Міський уряд справив йому офіціяльне приняття. Бес виїздає до Вашингтону, де його має приняти Гувер.

ВОРОЖАТЬ ЛЕГКУ ЗИМУ.

ДЖЕНІВА (Ню Йорк), 24. вересня. — Околичні фармері одноголосно ворожать легку зиму. Ворожбу свою опирають вони на одній яблінці, котра зацвила тепер немовби на весну.

Цікаво, що з того дерева ще не зібрано сьогорічних овочів, так що на дереві висять попри себе яблока й нові квіти.

ЛЕГКИЙ ЗЕМЛЕТРУС У КАНЗАСІ.

ДЖОНКШЕН СИТІ (Канзас), 24. вересня. — У сій околиці далися вчора, коло 5. години рано, відчути легкі потрясення землі. Потрясення мали на стільки сили, що богато людей побудилося від дзвонення шиб і тарелів.

СУПЕРЕЧКА ЗА ХАРАКТЕР ПОКІЙНОГО ПРЕЗИДЕНТА ВИЛСОНА.

ВАШИНГТОН, 24. вересня. — Волтер Б. Питкин, професор школи журналістики на Колумбійськім університеті в Ню Йорку, видав недавно книжку про 50 людей, між котрими був портрет покійного президента Вудрова Вилсона. Змальовуючи сей портрет, проф. Питкин розкриває річи, яких досі ніхто не знав. Між иншим каже він, що Вилсон хорував на дуже неприємну недугу, з якою він нікому не звірявся, а про яку автор довідався з таких секретних жерел, що він не може їх виявити. Недуга переслідувала його так, що про нормальну працю Вилсона не може бути й мови.

Проти сеї характеристики Вилсона виступає тепер з публичною заявою Джосеф Тумулті, котрий був приватним секретарем президента Вилсона. Він називає писання Питкина неправдою та каже, що Вилсон не хорів, поки мирова конференція не зломала його здоровля. Він закидає Питкинови повторювання підшептів, у які можуть вірити тільки ті, що ті підшепти видумують.

ВІДГУКИ ҐАСТОНСЬКОГО ЛІНЧУ.

Союз Американських Горожанських Вольностей установив нагороду в сумі 1,000 долярів для того, хто подасть інформації про особу, що вбила паню Виґинз, а нагороду в сумі 250 долярів за подання інформацій про змову, що довела до сього вбийства. Союз виступає з нагородою тому, бо стейтові урядники самі заявляють, що вони не в силі відкрити виновників.

ХОЛЄРА В БОМБАЮ.

Від послідного тижня червня зареєстровано в бомбайськім повіті 11,000 випадків холєри; з того померло 4,272 осіб.

ШКОЛА ВОЛОЦЮГ У КНЯЗІВСЬКІМ ЗАМКУ.

Прекрасний князівський замок в одній з найгарніщих околиць Англії одержить вкоротці инше примінення. Нові мешканці ввійдуть в старі терени. Одно благодійне товариство закупило цей замок, щоби примістити там своєрідну школу для волоцюг. Товариство це хоче зєднати певне число бродяг у курсах, де будуть вони вишколюватися в хліборобстві. Ціла Англія вичікує нетерпеливо висліду цього небувалого експерименту. Скептики думають, що приняті нетяги старатимуться продовжувати свій побут на цих курсах, щоби як слід відпочати від недогід дотеперішнього життя, а відтак знову пічнуть старий спосіб проживання.

ПРОТЕСТАНТСЬКИЙ РУХ НА УКРАЇНІ.

Дня 23. серпня ц. р. розпочалася в Базелі міжнародня конференція церковної допомоги, на яку прибули провідні церковні мужі зі всіх майже европейських країн та з Америки. Перший доклад виголосив владика методистів д-р Ґюлзен (Цюрих) про евангелістичний рух на Україні і про завдання протестантського світа супроти православних християн на Балкані. Станиславівський пастор д-р Циклер підчеркнув великий розріст евангелистичного руху на Україні й зажадав матеріяльної помочи й моральної піддержки цього руху.

ЖАХЛИВА ЗАЛІЗНИЧНА КАТАСТРОФА В ОКОЛИЦІ КЕЛЬН.

З неділю, 25. серпня, вранці зійшов з залізничого шляху недалеко Кельн (рейнська країна) поспішний поїзд Париж—Варшава. Льокомотива і 8 вагонів розбиті. В катастрофі знайшло смерть 13 людей, 15 тяжко ранених, а 25 подорожних одержали лекші рани. Між жертвами катастрофи є кількох польських підданих. Це переважно купці з Варшави. Часописи описують жахливими красками місце катастрофи. Кілька ваґонів сплющені до тієї міри, що треба було зривати дахи, щоб дістатися до середини і повитягати вбитих і ранених. Причиною катастрофи була обставина, що машиніст, не знаючи нічого про направу тору в місці катастрофи, не звільнив бігу, тільки їхав зі звичайною скорістю. Німецькі часописи пригадують, що в 1927 р. хотіли Німці радикально перебудувати залізницю в цілій рейнській країні, одначе рада амбасадорів за підписом Поанкаре на це не дозволила. І це є властивою причиною нинішної жахливої катастрофи.

ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКІ ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ.

Большевицькі ґазети з Києва подають вісти, що в околиці Білої Церкви прийшло до завзятого бою між відділами ДПУ й узброєними частинами українських націоналістів під командою отамана Веременка.

Ці частини нападали успішно на протязі двох місяців на радянські інституції.

Відділам ДПУ вдалося розігнати українські частини, причому арештовано 15 осіб, по більшій части ранених у бою. Решта частин отамана Веременка скрилася в лісах біля Білої Церкви.

ЦИГАНСЬКЕ БРАТАННЯ.

Румунські журналісти прибули до Вильна, де устроїли Поляки у їх честь бенкет. Пили на польсько-румунську приязнь.

СПЛЯЧКА В ЯПОНІЇ.

В Токіо вибухла епідемія сплячки, яка прибирає дуже ґрсті форми. Тепер є 200 случаїв цеї недуги. Число її зростає з кождим днем. Процентово число смертних випадків високе.

ФЕСТИН У СКАЛІ.

Дня 4-го серпня ц. р. відбувся в Скалі польський фестин при співучасти відділів війська (К. О. П.). Тому, що в фестині ніхто не брав ні з Українців ні з Жидів участи, польські жовніри напастували по дорозі прохожих людей з бльочками для купування білетів вступу зовсім поза районом, де відбувався сам фестин. Прохожі відказувалися від купна в цей спосіб білетів вступу і з тої причини прийшло до словної перепалки між капралем і одним хлопцем. Згаданий капраль пішов на фестинову площу і маючи відповідний наказ від поручника, забрав з собою жовнірів і пішов у місто шукати за хлопцем, з яким сперечався, а здогонивши його в місті, зачав до безтями бити. Прохожі, свідки побоїв, взяли в оборону невинного хлопця, при чім повстала загальна суматоха зі стрілянням жовнірами з крісів. В наслідку вийшло з суматохи трох поранених хлопців. Побитих Романа Боднарука і Михайла Яцишина запровадили жовніри до касарні, примістили в якійсь кімнаті з двома малими шибками, заткали ці шибки мішком, щоб не було видно і хто лише з жовнірів прийшов, кожний уважав за обовязок бити і штовхати обох притримaних. До касарні не допущено нікого з кревних з їдою, а також не допущено висланого родичами побитих місцевого лікаря д-ра Візенталя, щоби дав лікарську поміч побитим. Щойно на другий день пополудні приїхала комісія з Борщева, що взяла місцевого лікаря Шапіру. По списанні протоколів випущено обох побитих на волю. Оба побиті удалися у вівторок до Борщева до лікаря д-ра Кітнера, який списав протокол лікарських оглядин і передав суди. На інтервенцію громадянина Караїма в часі найбільшого замішання у поручника Фішера, що був на фестиновій площі, поручник Фішер заявив: „Я далем розказ жолнежом, я за ніх одповядам". Родичі побитих хотіли телефонувати до староства в Борщеві, однак почтова урядничка Фішерова, жінка поручника К. О. П., заявила, що телефон не функціонує, бо зіпсутий.

ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДИ НА БУКОВИНІ.

Проф. Балан продовжує свої розкопи на Цецені. Недавно оглядали роботи проф. Ністор, інж. Балш, проф. Ґрабар з Штрасбурґа та полковник Драґанеску. Згадані особи оглядали також старинну церкву в Лужанах і відрисовували та фотографували стінні фрески, які представляють надзвичайно велике мистецьке значіння. Лужанська церква є важним історичним монументом на Буковині й збудована Тодором Вітольдом у 15. столітті.

ЧЕСЬКА УЧИТЕЛЬСЬКА СЕМИНАРІЯ В МУКАЧЕВІ.

„Подкарпатски Гляси" повідомляють, що по феріях основується в Мукачеві чеська учительська семинарія. З того приводу пише ужгородська „Свобода": Коли минулого року до руської торговельної академії в Мукачеві вже перед феріями було здало 30 учеників, а ще більше було зголосилося до іспиту по феріях, то руської паралелки, не вважаючи на просьби і петиції родичів до міністерства, не дозволено. Зате чеська кляса до учительської семинарії, до котрої стягають усіх, що не можуть дістатися до руських шкіл, бо на такі не позволяють, хоч мала перед феріями лиш около 20 кандидатів, і то в більшости не-Чехів, уже діло готове. Причина основання тої школи така сама, як майже всіх чеських шкіл. Коли наробить свинств Чех, Жид або таки хто з наших, і ті свинства зачинають уже занадто смердіти, то потребує лиш зорганізувати чеську школу і тим він очищений вже від всіх своїх провин і живе безкарно гарно дальше. У випадку цеї школи входить у гру проф. Штробах, що як син пануючої нації став там професором лише з іспитом для горожанських шкіл... В дальшому „Свобода" обіцяє подати про цю справу ревеляції з тою хвилею, як згадана школа увійде в життя.

ЛІҐА ПРОТИ ЛЮБОВНОГО ГОРЯ.

Щоби запобігти життєвій необхідности, повстало тепер у Лондоні нове товариство з завданням змагатися з судьбою, коли вона заподіє одному з членів душевний біль з приводу незаспокоєної любови. Коли, приміром, покине когось любка, тоді відшукує товариство зрадженому иншу особу женського полу, яку стрінула подібна доля, щоби зєднати обох нещасних для обопільного потішування. Коли є підірвані фінанси якогось члена — і це може бути причиною любовного горя — тоді піддержує його ліґа проти настирливих вірителів. Бувають, так як і в нас, випадки, що родичі або кревні опираються проти подружа. І в таких случаях дає ліґа раду. Вона виделеґовує спритних і гідних посередників для переговорів з нерозсудною ріднею. Тож заручені, які хочуть заздалегідь забезпечитися проти немилих труднощів та непредвиджених несподіванок, мають лише приступити до ліґи й вплачувати свої не дуже то низькі вкладки. Виділ ліґи задумує створити подібну секцію також для заможних, бо кажуть, що буває, що й заможні боліють часом любовним горем. Певним є, що й цей спеціяльний відділ матиме доволі праці.

НОВА ВНУТРІШНЯ ВІЙНА В КИТАЮ

ЧУЖИНЦІ ВИСЕЛЯЮТЬСЯ З ГАНКОВА. СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ПАНІКА. ХАРЧІ ДОРОЖЮТЬ.

ШАНҐАЙ (Китай), 24 вересня. — З огляду на те, що в долині ріки Янтзе скорим темпом розвивається повстання генерала Фе-Квея, американські, британські та японські консулі запропонували горожанам своїх держав негайно виїхати з загрожених повстанням районів. Нанкінські війська захопили місто Ічанґ, в той час, як війська повставшого генерала Фе-Квея рухаються на південь. Нанкінське правительство переговорює з властителями річних пароплавів, щоби на них перевозити свої війська по ріці Янтзе, які будуть направлені на вгамовання повстання.

Перші вибухи повстання вже дали себе знати катастрофальним спадом китайських грошей та піднесенням ціни на харчі. Наприклад, риж відразу подорожів на 30%, а це найголовніщий продукт для харчування китайського населення.

Нанкінське правительство випустило відозву проти повстанців і закликає инших генералів та населення бути льояльним йому. Всі північні ґенерали заявили свою льояльність націоналістичному правительству.

Доходять відомости про великі бої між повстанцями та урядовими військами в районі Ічангу. Подробиць нема, бо уряд завів дуже строгу цензуру на всі повідомлення. Фе-Квей випустив остру відозву, направлену проти президента републики, генерала Кай-Шека, а вища військова рада націоналістичного уряду оголосила заклик до всіх військових залишатися льояльними урядови та президентови республики.

Нанкінський уряд переслав великі суми грошей північним ґенералам для плачення утримання їх жовнірам.

ЧЕКАЮТЬ ЩЕ ДВА МІСЯЦІ.

МУКДЕН (Манджурія), 24 вересня. — Місцева японська газета повідомляє, що заступник комісаря справ закордонних, Карахан, заявив, що коли в часі двох місяців большевики ні дочого не договоряться з Китайцями про Східно-Китайську залізницю, то Москва захопить її силою в своє посідання.

СУТИЧКА З ЯПОНЦЯМИ.

ЯПОНЦІ ОБЕЗЗБРОЇЛИ КИТАЙСЬКУ ПОЛІЦІЮ.

ТОКІО (Японія), 24 вересня. — З Мукдена повідомляють про сутичку японського війська з Китайцями в районі Півдennо-Китайської залізниці. На стації Телін китайська поліція зранила трох японських жовнірів зі залізничої охорони. Тоді батальон японського війська захопив китайську поліційну стацію й, обеззброївши поліцію, арештував тих поліцейських, яких Японці вважають винними в пораненню їх жовнірів.

НЕ ХОЧУТЬ „РАЮ".

В АНГЛІЙСЬКИХ МАЙНЕРІВ ВІДПАЛА ОХОТА ЇХАТИ ДО РОСІЇ, КОЛИ ВОНИ ПОБАЧИЛИ, ЯК ТАМ ЖИВУТЬ РОБІТНИКИ.

ЕПТОРН (Англія), 24 вересня. — Властитель вугляних копалень, Тилдин Смит, посилав на власні кошти двох своїх робітників, які самі зголосилися, до Радянської Росії, щоби вони там переконалися, як живеться російським робітникам під большевиками. Тепер вони вернулися до Англії й на великому робітничому мітінгу зробили доповідь про свої спостереження.

Вони заявили, що їм пощастило побачити в Росії те, чого їм большевики не хотіли показати й чого вони не сподівалися побачити, коли їхали туди. Факти, переказані ними про життя російського робітництва, такі страшні, що жаден з безробітних англійських майнерів не згодився їхати до Росії на кошти Смита, який говорив, що бажаючим їхати в Росію заплатить переїзд, але при умові, що вони поїдуть на стало туди. Із кількох тисяч робітників не знайшлося жадного, щоби хотів скористати з предложення Смита.

ЩЕ НЕМА СПОКОЮ.

НАСЕЛЕННЯ ПАЛЕСТИНИ ЖИВЕ В НАПРУЖЕНОМУ СТАНІ. ЧЕКАЮТЬ ВИБУХУ НОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина), 24 вересня. — Сучасне становище в Палестині ще не можна назвати цілковитим спокоєм. Все населення живе немов на вулькані, очікуючи нових подій. Недовіря й затаєна злоба між Арабами та Жидами панують далі.

Щоби не дрочити Арабів і не спровокувати їх до нових виступів, Жиди перестали виконувати публично деякі частини свого ритуалу. Араби стараються не появлятися в жидівських дільницях міст. Коли якому шоферови-Арабови доводиться переїздити жидівськими вулицями, то він знимає з голови свій фез, щоби не притягати уваги Жидів.

Тепер переводяться обслідування жертв останніх заворушень у Палестині. Жидівські й арабські лікарі обдивляють трупи вбитих та складають відповідні акти.

ДАШИНСЬКИЙ ВІДПОВІДАЄ ПІЛСУДСЬКОМУ.

ВАРШАВА (Польща), 24 вересня. — Пілсудський знову кілька днів тому виступив у пресі з острим нападом на членів сойму за те, що вони не хотіли прийти на приватні наради в справі бюджету, на які їх кликав Пілсудський.

Тепер маршалок сойму Дашинський виступив також проти Пілсудського з різкою статею, в якій заявляє, що члени сойму бажають формального скликання сойму, а не приватних нарад з правительством. Крім того він додає, що колиб теперішній сойм складався виключно з прихильників правительства, то Пілсудський все одно ставився б до нього ворожо, бо він взагалі є проти сойму як державної інституції.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МИМОВІЛЬНЕ ПРИЗНАННЯ

На міжнародну конференцію в справі прогибіції, що відбувалася недавно в місті Індіянаполисі з рамени Жіночого Християнського Союза Тверезости, прислав президент Гувер свій привіт. Сей привіт, як доносили ґазети, привитано гучними оплесками. Тимчасом, читаючи привіт, з дива не можна вийти, як могли учасники конференції його оплескувати. Хіба що сього привіту зовсім не чули.

У привіті говорив президент Гувер про виконуванне прогибіційного закона й остро критикував тих, що ждуть виконування закона тільки від одного уряду. „Занадто богато людий нині," говорив президент, „жде виконання прогибіції від самого уряду, забуваючи, що основою виконання прогибіції може бути передовсім внутрішне переконання людини про потребу тверезости."

Отсею заявою президент Гувер ударив цвях по головці. Колись в Америці, як і деинде в світі, люди сильно запивалися. Відтак пішла акція проти запивання. Пиятику перестали вважати за модну. Атлетика й спорти підривали пиятику, бо люди побачили, що пиятика ослаблює людину. Стали поволи виходити з моди новорічні запивання. Стали великі підприємства попирати тверезих робітників. Здавалося, що все йде до кращого, що з часом люди в Америці самі зі себе перестануть пити.

Та загорілі вороги алькоголю були невдоволені сим поступом тверезости. Вони думали, що краще буде, як уряд стане полісменською палкою гнати людий від коршми та килішка. Заведено закон, який забороняє виріб, перевіз і продаж алькоголічних напитків. На місце внутрішного переконання про шкідливість алькоголю прийшов урядовий зовнішний примус. І ось маємо наслідки: нині люди в Америці більше пють, як до заведення прогибіції. Мало не всі люди ломлять явно закон. Всі признають, що молодіж нині пє богато більше, як давніше.

Такий наслідок потягнуло за собою те, що люди замісць опиратися в аґітації за тверезістю на внутрішне переконання про шкідливість горівки, сперлися на зовнішний примус. „Сильна рука закона" показалася слабшою від сили внутрішного переконання. Се вже повинні побачити всі. Коли, однак, жінки з Християнського Союза Тверезости, котрий найбільше причинився до заведення прогибіції, оплескують президента Гувера, як сей їм говорить прикру правду в очи, а відтак для тверезости нічого не роблять, то се тільки доказ, що побачивши правду, люди вміють закрити на неї очи та її оплескувати, хоча її не бачать.

Я. Дуб.

СУЧАСНА КРІЗА ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ ТА МАЙБУТНІЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ.

(2)

Іноді така парляментська стагнація та політичні чвари прибирають навіть небезпечні для держави форми, а тому не дивно, що в деяких европейських країнах ті чи инші впливові чинники шукають порятунку в заведенні диктатури. Тимбільше, що досить часто за лаштунками парляменту, який начебто, як виразник суверенної волі нації, керує її долею, дуже великий вплив та значіння в державі мають ріжні промислові обєднання або банківські ґрупи. Так само не рідко ще більшу ролю відограють по деяких країнах усякі мілітарні чинники чи державна бюрократія, для яких парляментаризм являється лише прислоною їх панования. Якраз з почину таких позапарляментських чинників в Европі й трапляються усякі державні перевороти, що або цілком ліквідують народоправство або надають йому виразно карикатурну форму.

Цікаво одначе, що в тих европейських країнах, де горожанська кріза не дає себе знати, а соціяльні відносини до певної міри устійнились, не відчувається й державно-політичної кризи, а боротьба за владу переходить у досить спокійних формах. Цей факт цілком виразно свідчить, що сучасна кріза державного ладу спільно звязана з тим господарським безладдям, яке запанувало в Европі в наслідок недавньої війни. Тому оскільки згодом вдасться зліквідувати цілком або принаймні у значній мірі власне нинішню господарську крізу, то безперечно послабнуть, як соціяльна боротьба, так і міжнародні політичні чвари. Себто справа полягає не в тому, що парляментська демократія має ріжні хиби та відємні риси, які зрештою будуччина може виправити в той чи інший спосіб, відповідно до потреб часу й особливих обставин чи традицій ріжних країн та націй, але в тому чи Европа може на засадах народоправства розвязати господарську крізу й управильнити та устійнити соціяльні відносини. Певні суспільні ґрупи й думають, що саме з цеї причини доводиться деяким країнам стати на шлях диктатури, бо інакше не можливо розвязати соціяльно-економічних справ. І з цеї також причини друга частина европейських держав переживе цей переходовий час крізи державного ладу без заведення тимчасової диктатури. Отже **ділему: диктатура чи народоправство доводиться розглядати з огляду доцільности, а не лише на підставі принціпіяльних міркувань.** Можливо проте, що сучасний парляментаризм зазнає деяких значних змін. Бо основним недомаганням европейського народоправства є те, що парлямент захопив в свої руки занадто велику частину народньої суверенности, тоді як виконавча влада позбавлена належної можливости спокійно провадити свою працю протягом довшого часу. Себто необхідно встановити поміж законодавчим тілом, виконавчою владою та головою держави такі відносини, щоб ріжні парляментські чвари та партійне суперництво не викликали безперестанніх урядових кріз та змін влади протягом довшого часу. Саме з цього боку державний лад Злучених Держав має значну перевагу перед европейським парляментаризмом. Тому можлива є ревізія европейського народоправства в цьому напрямі, про що свідчать зрештою ті проєкти, що їх висувається певними французькими та німецькими чинниками.

Навпаки, всі тактичні паліятиви ріжних політичних ґруп про зміну виборчого закону, щоб таким робом добитися своєї переваги в парляменті коштом інших, не мають істотного значіння. Як відомо, в Англії вкорінилася традиція, на підставі якої кожна виборча округа вибирає одного посла певною відносною більшістю поданих голосів. Тому саме там до недавніх парляментських виборів при владі була консервативна партія, що на виборах в 1924 р. одержала значно менше голосів ніж робітнича та ліберальна партія (разом), але в парляменті мала до 213 усіх мандатів. Навпаки, в Німеччині парляментські вибори відбуваються на підставі звязаних партійних списків, що звичайно має свої переваги, але разом з тим, як свідчить досвід, дуже ускладняє утворення сталого уряду, бо для цього необхідно запрягати до одного воза кілька політичних партій. У Франції раніше вибори до парляменту відбувались на підставі звязаних списків, але недавно ця країна відновила передвоєнний виборчий закон, що одначе не принесло ніяких змін щодо складу французького парляменту. Себто в Англії при владі була партія, яка репрезентувала всього меншість населення країни, однак проте уряд Бальдвіна протримався цілих 5 років без усяких кріз та парляментських труднощів, в часі як в Німеччині уряд Міллера безперечно репрезентує волю більшости населення країни, однак, не дивлячись на це, як урядова кріза продовжується, там, так мовити, перманентно. З нашого погляду ідеального виборчого закону взагалі не можна вигадати, а тому кожна країна завжди буде триматися того закона, що є доцільніщим з тих чи інших причин.

Разом з тим слід ствердити, що **основною засадою державного ладу є і безперечно довго ще буде народоправство,** тоді як ріжні **диктатури являються лише переходовими явищами.** Адже підчас недавної війни таксамо майже усюди панувала мілітарна диктатура, що в дійсности було виправдане обставинами. Тимчасом російський царат або краще мовити автократія чи орієнтального типу сатрапія хоч і протрималася занадто довго, проте й скінчила своє існовання такою нечуваною катастрофою. Не виключено, що не менш трагічно закінчить своє панования й большевицька диктатура. Досить уважно придивитись до того, що робиться в Еспанії, де мілітарна диктатура вже роками топчеться на одному місці, не розвязавши тих саме проблєм, які причинилися до ліквідації еспанського народоправства, щоб переконатися, що **не завжди є доцільним кидатися до диктатури, коли нема виглядів, що вона краще забезпечить інтереси нації, як народоправство.** Викликає великі сумніви також недавно проголошена військова диктатура в Югославії, бо вже минуло більше ніж пів року, а ніяких життєвих проблєм не лише не розвязано, але вони навіть не поставлені на порядок денний. Так само фактичний військовий режім у Польщі теж себе дуже мало виправдав, а що чекає польську державу в будуччині, являється досить важкою загадкою. Навпаки, заміна боярської диктатури в Румунії хоч і зовсім таки ще не виразним народоправством вже принесла деякі додатні наслідки. З цього висновок, що в багатьох европейських країнах, в яких нема постійних парляментських традицій, а головне, які ще не досягли певної консолідації, диктатура й народоправство ще будуть деякий час чергуватися, поки нарешті таки не переможе народоправство.

Це однак не означає, що й у далекій будуччині сучасне народоправство залишиться незмінним: це залежить від того, чи нинішний суспільно-господарський лад збережеться, чи він зазнає ріжних радикальних змін.

Виникає питання: який державний устрій може найкраще забезпечити господарський та культурний розвиток української нації в часі визвольних змагань, як рівнож в часі, коли їй пощастить утворити й упорядкувати Самостійну Соборну Україну.

Українська Нація вибор собі волю та державність лише шляхом **національної революції та оружної боротьби,** підчас якої на українських землях пануватиме **національна диктатура,** як то завжди бувало **підчас війни або визвольної боротьби інших націй.** Чи вибухне ця національна революція у звязку з можливими військовими подіями на Сході Европи чи незалежно від них, Українська Нація буде в стані добитися своєї перемоги лише тоді, коли провідні її верстви утворять відповідну до вимог часу й обставин національну диктатуру та зорганізують належну **військову силу.** Без цього годі й думати про перемогу над сучасними окупантами українських земель. Ця рішуча диктаторська влада протягом певного **недовгого часу** буде повинна встановити лад та спокій у країні, повільно та доцільно управильнюючи соціяльно-господарські відносини, що витворилися на українських землях під ріжними окупаціями. Нарешті коли це станеться та коли як слід буде налагоджена оборона держави, то національна диктатура уважатиме своє завдання виконаним й установить в українській державі **нормальний лад на засадах народоправства.**

(Конець буде).

Дорогою надїхав автомобіль. Туди переїздив фірою також якийсь селянин. Коні дуже сполошилися, ледви селянин вдержав їх. Шофер питається селянина:

— Що це ваші коні так дуже бояться авта?

На це селянин:

— А ви не налякалися би, якби так побачили самі штани, що йдуть собі вулицею?

—o—

Славного різьбаря Родена спитав раз хтось, як це він робить такі архитвори? Роден відповів:

— Дуже просто. Беру брилу мармору та відрубую все, що непотрібне!

—o—

З Румунії до Галичини їхав жид дуже зарослий. Видно було, що вже таки довго не голився. Зацікавило це якогось иншого подорожного і він спитав жида, чому він так заріс.

— Бачите, пане, я їду з Румунії, а в Румунії голення коштує 50 леїв і порція гусячої печені коштує 50 леїв. То я все волів зїсти порцію гуски.

Н. Н.

Радянська Україна.

(1)

I.

Совітський господарський централізм і Україна.

Розглянемо нинішне становище Совітської України. Сучасники боротьби за суверенну державність знають, як народилася остання та як повстав Совітський Союз. Про це ми тут не будемо згадувати, а обмежимось лише оглядом господарського становища Совітської України в Союзі та розвитком культури на українських теренах.

Поміж українським громадянством ще й досі поширені погляди, що наша батьківщина дуже богата, що це одна з найбогатших країн світу. Цікаво, що такої думки про свою країну тримаються нпр. Турки, Румуни, Китайці, Москалі й чимало инших народів, посилаючись на свої богацтва. Тимчасом українські патріоти у значній мірі помиляються, бо наші природні богацтва не такі то вже дуже великі, а крім того богатою країною треба вважати ту, яка розвинула свої продукційні сили на належну височінь, яка досягнула високої техніки продукції, яка має значний національний прибуток та взагалі нагромадила у вистарчаючих розмірах знаряддя й засоби продукції. З такого погляду Україна є нині не тільки небогатою країною, а навіть бідною, нпр. біднішою за Чехословаччину, ба, навіть за сучасну Польщу, не кажучи вже про Францію або Бельгію. Леґендаж про богацтво нашої батьківщини зявилася тому, що під царським режімом Україна була дійсною коровою для Москви, що вона у великих розмірах вивозила хліб та мясо за кордон і почасти до Росії, що вона продукувала 85% цукру, 80% вугля, 75% сталі, 70% чавуну та заліза, а також значну скількість тютюну, спірту, тощо. Отже роля України у колишній російській імперії була дуже великою та дуже вигідною для Росії, бо з України що року Москва стягувала на 200 міл. податків більше, як витрачала на українських землях, бо Україна що року експортувала на 350—370 міл. карб., а імпортувала тільки на 100—120 міл., цебто забезпечувала активний торговельний білянс імперії, бо експорт був на 200—280 міл. карб. більше за імпорт. Мало того, у внутрішній торговлі вона була чудовим ринком збуту для російської промисловости і, не зважаючи на свою тяжку індустрію, цукор, хліб та мясо, мала пасивний торговельний білянс, імпортуючи з Росії величезну скількість ткацьких виробів, одежі, взуття, лісу, ріжних виробів з металю, дерева й навіть усяких машин варстатів та інструментів. Бо не треба забувати, що більшість своєї товарової сільськогосподарської продукції, за винятком цукру, Україна експортувала за кордон (експорт України виносив до 30-33% загального імперського експорту, або 350-400 міл. карб. з 1 до 1½ міліярда карб), а 70-75% вугля і 50-60% заліза, мангану, сталі та чавуну споживалися на Україні, цебто експорт виробів важкої продукції тільки на половину вивозився за межі України та й то частина з них поза межі імперії.

Отже становище України в царській імперії не безпідставно уважалося за кольоніяльне, тим більше, що майже половина земельного фонду та легка індустрія знаходилася в руках російсько-жидівської буржуазії, а банки та великі індустрії переважно в руках закордонних капіталістів. Мимо того половину варстату праці захопили в свої руки зайшлі чужинці робітники, а значна частина, коло половини службовців та інтеліґенції, теж складалася зі вайдів Росіян або не українських місцевих елементів. Усім відомо також, що в наслідок русифікаційної системи на Україні безмежно панувала московська культура, принаймні по місцях та робітничих центрах.

Роздивимось тепер на ті **відносини, які утворилися на Совітській Україні за часів комуністичного панування.** Насамперед доводиться констатувати, що в період відбудови господарства, який нині майже закінчився (хоч, правда, важка індустрія досягає ще й тепер тільки 85% передвоєнної), господарські відносини поміж Росією та Україною майже ні в чому не мінилися. Та це й зрозуміло, бо за цей час відновились лише старі відносини та колишня промисловість. Мало того: на Україні відбудовний період розпочався трохи пізніще як в Росії, а тому українське господарство ще не відбудоване в такій мірі, як російське. Отже й не дивно, що українські господарники нині настирливо домагаються побільшення капітальних вкладів в українську промисловість. Бо взагалі треба зауважити, що російські господарські керовники найбільше дбають про розвиток господарства в Росії, а тому українським доводиться уперто обстоювати господарські інтереси України. Це особливо помітно в справі будови нових фабрик та заводів. Так за останні роки в Совітському Союзі **побудовано десять великих районних електростацій** (7 будується) та 25 комунальних. **З них на Україні збудовано тільки одну** (Штерівка та й то не цілком), будуються 3 (разом з дніпровською), а також будується 5 комунальних. **У металопромисловости збудовано 1 будується 7 нових заводів в Росії (на Україні ні одного), в елетротехнічній примисловости збудовано та будується 6 заводів в Росії (на Україні 1) у скляній промисловости збудовано 6 фабрик і будується 17 в Росії,** на Кавказі та Узбекістані **(на Україні ні одної). В хемічній промисловости будується 12 заводів в Росії (на Україні 2).** З ріжних нових невеликих заводів сільсько-господарської продукції **побудовано за останні роки 42 в Росії, на Україні 12** та по інших республиках 10. **Елеваторів в Росії збудовано 35, на Україні 8** та по инших республиках 5. Залізнича колія побільшилася супроти передвоєнної **на майже 2 тисячі км. у Союзі (на Україні на яких 300 км.).**

Як бачимо, у новому будівництві Україна у порівнанні з Росією дуже відстає (инші републики також). Совітські господарники намагаються пояснити це тим, що Україна й так має досить розвинену індустрію, що українські заводи та фабрики необхідно тільки реконструвати та забезпечити новим технічним устаткуванням. Тимчасом і в цьому відношенню українська індустрія знаходиться в гіршому становищі. Так, нпр., московська та ленінградська промисловість вже переустаткована майже цілком, а українські заводи тільки частково або й зовсім ні. Ст уже роками дебатується в пресі справа про переустаткування українських заводів для виробу паротягів, пароплавів, казанів, мостів, великих машин та ваґонів у Харкові, Луганську, Миколаєві, Дніпропетровську, тощо, а тимчасом Москва не дає на це грошей. Мимо того нові металюрґічні та машинобудівельні заводи, як також могутній тракторний завод, великий завод хліборобських машин та автомобільний **мають будувати або будують у Москві,** Свердловську, Сталінграді, Ростові, на Уралі взагалі, **чи навіть у Сибірі, а тільки не на Україні.** Бо, мовляв, тут колись чужоземний капітал утворив важку індустрію, а в Росії вона розкинена мало, отже треба тепер подбати більше про розвиток російської металюрґії та машинобудівництва.

Колиш українські господарники домагаються розвитку на Україні ткацької індустрії та будування фабрик взуття або одягу чи поширення шкіряних заводів, то Москва відповідає, що центри цеї індустрії витворились в Росії, а тому не слід утворювати нових на Україні, бо це приведе тільки до конкуренції. **Тимчасом це саме не перешкоджує московським можновладцям будувати нові цукрові заводи в Росії, хоч центром цеї індустрії вже здавна є Україна,** хоч чимало українських цукроварень ще й досі стоять, бо або дуже зношені або поруйновані підчас революції й вимагають переустаткування та відновлення. Взагалі за час совітської влади на Україні ще не збудовано ні одного великого заводу чи фабрики, а все тільки проєктується. Правда, дещо таки будується, **але переважно для поліпшення зовнішного торгу та для поширення легкої сільсько-господарської продукції, якої вироби потрібні для експорту в Росію або за кордон** (нпр. бекоині фабрики, холодники, елеватори, млини, фабрики консервів, макаронів, олійниці, заводи масла і т. д.). **Крім того досить великі капітальні вклади видає Москва для збільшення добування вугля, залізної або манґанової руди. А це тому, що Росія дуже потрібує їх для збільшення своєї індустрії, бо ленінградський та московський центри не можуть розвиватись без українського вугля та без залізної руди** (останньої добувається нині 75% передвоєнної скількости).

(Дальше буде).

Власник крамниці з рибами вивісив на самім фронті таблицю з написом: „Тут продається свіжі риби". Ще тогосамого дня зайшов у крамницю якийсь приятель і сказав: „Навіщо пишеш, що свіжі? Таж це відоме, що несвіжих не продається!" Тоді власник викреслив слово „свіжі" На другий день хтось инший звернув крамареві увагу, що слова „продається" є зовсім зайві, бож відомо, що крамниця є на те, щоби продавати. Тоді власник викреслив також слово „продається". Потім хтось звернув йому увагу, що слово „тут" зайве, бо кожен знає, що це тут, а не там. Викреслив власник слово „тут". Остався лише напис „Риби". Кілька днів мав крамар спокій. Аж тут нараз увіходить якийсь знакомий та каже: „Навіщо цей напис „Риби"? Таж і так смрід чути на сто кроків"!

—o—

Щирість. Французька мадам Дель Еспінас любила говорити: „Навіщо маю бути вірною жінкою? Чому унещасливити одного, коли можу ущасливити богатьох?"

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Організуймо дітей.

Наступає новий сезон. Нарід стає до праці по літніх вакаціях, до всяких робіт.

Також і нам, Українцям, треба взятись до діла на цей сезон, бо досить є богато праці, а властиво організовання молодих хлопців і дівчат так, як це роблять другі народи.

До того потрібно нам трохи помочі від родичів дітей. Мусимо зорганізувати нашу молодь, щоби вона мала свої спортові клюби. Бо доки вони є молоді, то можна ще ними покерувати, а завтра буде запізно.

Тяжко ще для нас, що нема більшого приміщення для такого спортового клюбу, але є надія, що скоро буде наш дім збудований і тоді піде лучше народня праця. Вперед нам потрібно мати більше хлопців і дівчат, щоби вони прийшли вже до дому готові й зорганізовані.

Нераз на весіллю, чи при якім іншім забаві, зайдуть у балачку про нашу будучу генерацію. Одні кажуть, що нам, Українцям, не можна втримати коло своїх товариств своїх дітей, а тому вони скоро винародовлюються та йдуть між чужі люде. Доки ми не будемо розуміти наших дітей, і як ми не дамо їм того, що мають чужі, то напевно, що ми не втримаємо їх коло своїх організацій, бо хлопець шукає собі місця там, де він міг би забавитись. Тому він іде в чужу організацію, бо вона має все, що потрібне, як до купання, гімнастики, бейсболу, баскет болу і т. д.

Навіть і з краю нам пишуть, що там покладають надію на наше молоде покоління, що воно колись поможе своїй матери Україні добитись свого права. Але тої помочи не буде, доки ми не зорганізуємо тут нашу молодь у спортові клюби. Тим разом зі спортом їх можна виховати так, щоби вони знали нашу думку про старий край та як його боронити й підпирати наші національні справи.

Цього року ми мали нагоду бачити, чого діти навчились. Наш останний концерт показав нам силу молодих хлопців і дівчат. Діти красно грали на інструментах, співали, танцювали та вірші оповідали. Тепер на цей сезон ми, родичі, старайтмося докінчувати працю. Мусимо бути помічниками в тій роботі, щоби ще ліпше навчити дітей всього рідного.

Наш обовязок як тата й мами, коли ми посилаємо дитину до школи вчитись української мови, старатись кождого разу, як дитина прийде зі школи, спитатися, чого вчилась і ще пояснити, коли вона не може вимовити якого слова або його не розуміє. Треба говорити до дітей дома виключно тільки по українськи; розказуймо, що роблять на Україні. Навчім їх співати, чого наша мати нас учила. Оповідаймо казки, байки, передаваймо все своїм дітям, щоби і вони знали та любили все рідне. Тоді наші діти будуть виховані в любови до краю своїх батьків та будуть нас любити й шанувати. Чого мати навчить дитину, того вона ніколи не забуде.

Впишімо дітей до української діточої школи, яка вже розпочала науку, та до спортового клюбу, що тепер організується.

Михайло Юрків.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Зорганізовання Українського Народного Републиканського Клюбу.

Послідні президіяльні вибори найшли відгук серед численної української іміграції в Америці. Підчас тих виборів українська іміграція бачила, що вона стоїть значно по заду инших на полі політично-організаційнім. За винятком кількох місцевих політичних організацій українська іміграція до цього часу не брала чинної участи в політичному життю Америки. На це були ріжні причини, однак вони не можуть бути оправданням. Головну вину мусимо приписати собі самим — наша байдужність і легковаження справи. Нас мало знають, з нами не числяться, наші протести й меморіяли знаходили й знаходять місце в коши — отце заплата за нашу байдужність, це ціна, яку українська іміграція платить за це, що не бере участи в американському політичному життю.

В Америці є дві великі політичні партії, й ми повинні бути заступлені як в одній, так і в другій. Партійна краска не повинна під жадним оглядом дати почину до творення кордону між українськими імігрантами, як це водиться. Виріжнювання і ворожі відносини в тім випадку задля політичних переконань є безпідставні й наївні. Нам не треба ховатися під плащик „Горожанський Клюб", бо з такими не числяться ані одна, ані друга партія. „Горожанські Клюби" Американці вірно називають „хто більше дасть". Нам необхідно глянути на виднокруг, придивитися й зважити силу одної й другої партії. Перед нами являється факт, що Демократична Партія є партією опозиції й, що тільки деколи доводиться їй правити державним апаратом (послідних правління український народ не забуде на довгі літа); зате Републиканська Партія є переважно партією державною. **Зваживши ролю, яку Америка грає в світовій політиці, ми приходимо до заключення, що нам з національно-державних мотивів найбільше по дорозі з Републиканською Партією.**

Крок наперед.

Зміркувавши все це й много инших обставин, гурток Українців міста Ню Йорку занявся зорганізованням і заінкорпорованням Українського Народного Републиканського Клюбу. Ті, що клали підвалини нової української організації, мали на меті не тільки місцеву організацію з „клоб-румом" для своїх членів і для місцевих справ, як се звичайно водиться, але нова організація поступила крок вперед. Організатори звернули увагу на брак центрального тіла, без котрого дрібні місцеві організації не мають відповідної сили й тому нова організація покликала до життя **Центральний Комітет** з осідком в Ню Йорку. На разі справи Центрального Комітету полагоджує уряд місцевої організації, а вже в корсткім часі виберется Центральний Уряд з ширшим комітетом.

Центральний Комітет буде стояти на сторожи так справ місцевих, як і загально народних, по можности з відпоручником у Вашингтоні.

Виняток з постанов нової організації.

Вести пропаганду за організованням політичних клюбів по всіх місцевостях Злучених Держав, де тільки живуть Українці.

Розвинути силу організації до того степеня, щоби мати офіціяльних делеґатів на Національну Конвенцію Републиканської Партії, в котрій беруть участь найвизначніщі особи в політичному життю Америки.

Організація має стояти на сторожі ріжних справ, відносячихся української іміграції й справ загально українсько-національних.

Має старатися, щоби якнайбільше число Українців-членів примістити на ріжних становищах містових, стейтових і федеральних.

Має навязати тісні зносини з американськими політичними чинниками місцевими, стейтовими й федеральними.

Організація мусить стояти у тіснім звязку з конґресменами й сенаторами й коли заходить важна справа, впливати на них, щоби в данім випадку дали моральну поміч українській справі, як тут в Америці, так і в Европі, щоби вони можуть дати з огляду на значіння і силу їх становиська.

Організація зобовязана співділати у визвольних змаганнях українського народу.

До уряду, до кінця календарного року, ввійшли: д-р Василь Борак, лідер; Йосиф Малярчук, предсідатель; Павло Славута, заступник; д-р Андрій Борак, секр. фін.; Андрій Дубас, секр. прот.; Д. Опришко, скарбник; Стефан Лукиянський, капітан. Місячну вкладку обмежено до 25 центів.

Нова організація при роботі.

Від перших організаційних зборів до нинішнього дня не сходила з порядку нарад справа конскрипції (сензус). До цього часу Українці в Америці є дуже покривджені під тим оглядом. Виною тут є недостаточна свідомість самих Українців, як рівнож тих, що записують після держави, а не після народности. Це має місце не тільки при списі населення, але також при звичайнім реґіструванні до голосовання. Сьому лиху конечно треба зарадити і тому в сій справі Український Народний Републиканський Клюб скликує **Масове Віче** на день 6-го жовтня с. р. о годині 8-тій по полудне до салі Народного Дому під ч. 217-219 Іст 6-та вулиця в Ню Йорку.

В справах організаційних належить писати на адресу:

Д-р Андрій Борак,
307 Іст 18. Ст., Ню Йорк, Н. Й.

Д-р Андрій Борак.

—o—

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Під розвагу співакам Укр. Громадського Хору.

В рочестерському деннику зявилась замітка про те, що відомий професійний „Фестиваль Хор" починає вже підготовку до музичного фестивалю в маю 1930 р.

Здається, що ця замітка мусить пригадати й українському громадянству, а тим більше й співакам про туж справу, а власне, що булоб бажано й на цей рік гідно зарепрезентувати свою націю на цьому музичному святі та по можливости не випустити зі своїх рук прапора попередніх перемог. Це можна зробити лише упертою працею та солідним відношенням до справи, а тому заряд громадського хору в порозумінню з дириґентом закликає **всіх співаків цього хору**, а також і бажаючих приступити до товариства, до відновлення праці.

Проби хору будуть відбуватися на галі 102 Джойнер стр.

Закликаючи співаків до праці, просимо не очікувати спеціяльних запросин, а численно прибути на проби й зараз же взятись поважно до роботи.

Уряд Хору:
Д. Кицелька, предс.
Я. Пригода, заступ.
Ф. Кучмій, секр.
В. Батрак, кас.

Чоловік і жінка пішли до цирку. Біля них сидить пані в гарнім червонім капелюсі. Чоловік що хвилі поглядає сердечно на капелюх. Пані в червонім капелюсі питається:

— Може вам перешкаджає мій капелюх?

— Ще й як! Відколи моя жінка побачила ваш капелюх, увесь час говорить лише, що й вона хотіла би мати такий самий.

—o—

Один славний актор виступав на добродійних вечерницях. Президентова, що була головою Комітету, дуже дякувала акторові та сказала, що сама не знає, як висловити йому свою вдячність.

— Прошу пані, — відповів актор — ця справа не повинна пані робити труднощів, відколи Фенікійці винайшли гроші!

—o—

Перед большевицьким судом.

Суддя (до обвинуваченого): Горожанине, скільки маєте літ?

Обвинувачений: Сорок.

Суддя: Як жеж це? У ваших документах написано, що пятьдесять один?

Обвинувачений: Горожанине суддіє, чи гадаєте, що тих одинадцять літ большевицького володіння це також життя?

Суддя: Кого маєте на удержанні?

Обвинувачений: Жінку, трое дітей, тещу, молодшу сестру, страйкуючих англійських шахтярів, китайський комсомол і инші здобутки революції.

М. Ярославський.

СУСІДИ.

Одної гарної днини, з незнаної причини, почали горіти людські хати і весь добуток богатьох літ пожирав вогонь. Ріжно люде говорили: що якийсь волоцюга-пройдисвіт вештався по селі і доскулюючи тихим мешканцям, підпалював їх хати; інші знова, що діти гралися сірниками у Миколи за обороґом і розярили вогонь.

Були і противні думки.

Усяким здогадам спротивлялася також стара Палажка. Вона досвіта перед пожаром вийшла до ріки по воду і бачила звізду з довжезним хвостом, що понад селом пересунулася. Вона — ця огнення мітла, моргаючи своїм зловіщим огненним оком, спустила іскру.

— Ая, ая — притакували слухачі — це комета, комета у наше село пожар навела.

А тимчасом горіло село. Мозольна праця і труд многих літ ішов з димом. Горіли господарства. Замешкували їх ріжні люде: богаті і бідні, добрі і лихі, мудрі і дурниці. Звичайно, як на світі усюди буває.

Люде метушилися по селу. Крики, зойки, плач, стогін і біганина. З жаху одні неначе остовпілі стоять, другі, мов божевільні, з очима, набіглими кровю, бігають по селу і деруть на собі волосся й убрання. Сусід сусіда викликує, просить, щоби його майно перше ратувати, бо з тої сторони вітер повіває, небезпека ближче. Одні помагають другим, декотрі безділно стоять; їх хати вогонь ще не займає. Декотрі, хоч їх працю ворог-вогонь пожирає, замісць рятуватися, дивляться остовпілими очима на других, як вогонь гасять. Про себе їм немов байдуже.

Деколи з натовпу вирветься сміх божевілля.

Сусід Осип, з жахом в очах вбігає на подвірє Семена.

— Сусідоньку, голубоньку, брате рідненький, поможи у моїй хаті вогонь погасити. Він вже незадовго обійме ціле обійстє. Сусіде Семене, змилосердися надімною, у тебе більш челяди, відважніщі, хоробріщі, скорше погасимо разом.

— Рад я душею помогти, але он видиш; у мою хату зачинає вдиратися вже вогонь. Коли піду гасити до тебе, що станеться з моєю хатчиною? Вогонь знищить, а сусіди решітки пошарпають.

— Е... у тебе є ще кому ратувати. Хоч ти підеш до мене з одними дітьми, то другі лишаться і вгасять самі. Тай брат Павло останеться в хаті, то недопустить до вогню!

— Ну, як піти то піти — по короткій надумі рішається Семен. — Тільки, сусіде, що тоді буде, коли ми твою хату вратуємо, а через той час нашу вогонь знищить, а недогарки сусіди розкрадуть? Тоді рідня мене укамене, прокляне во віки мене, правнуки ще довгі літа плакати будуть на мене, за те, що власного гнізда не ратував, а чуже!...

— Не журися цим, чоловіче, се дурниця, що правнуки казати будуть. Я поможу тобі побудувати нову, як — припустім — згорить. Твоя і так стара, а моєї шкода би було. Ходи до мене, Семеночку, ходи, от видиш, червона заграва обливає уже моє подвіря. Якби твоя, борони Боже згоріла, ти з челядю останеш у мене жити, на нічім не хибне тобі, догаджувати буду, як рідному батькові.

Семен повірив, піддався намові сусіда і пішов. Забув, що чуже святе, а своє найсвятіше. Не тревало і кілька хвилин, а вже Семен зі своїми людьми був на подвірю Осипа. Меткі і проворні хлопці кинулися, як льви, до гашення вогню, помагаючи загроженому сусідові. І вратували хату сусіда від погибелі.

Тепер відітхнули з утоми Семенові люде, подалися в сторону рідної хати — та хати не стало.

Брат Павло не міг угасити вогню — замала сила була. І, що лишилися, не всі ратували її, бо одні пішли також гасити сусідові хату, другі перечилися з Павлом, що не з цеї сторони треба ляяти воду. Треті знова преспокійно вложили руки у кишені, ходили навкруги вогню, любуючися червоними красками палахкання, або положилися оподалік на зеленій і обігрілій травиці — грілися теплом з пожару хати.

Сильніщі й хитріщі сусіди, користаючи з заколоту, непослуху в цілій сімї і неприсутности Семена, вдерлися на подвірє тай тягли, хто що міг. Усі потрібні річі, недогарки, які ще не вспіли з димом піти, позабирали добрі сусіди.

З руїни пожару доходили нарікання. Сварилися всі, один на другого складав вину за невмілє гашення рідного гнізда.

Так не стало своєї хати.

Глянув Семен на сусіда з надією в серці — чейже обіцяв хату поставити. Але сусід, маючи свій дім у цілости, не думав сусідови помогти, а радив на службу у нього стати.

Забув велику прислугу, яку зробили йому.

Розбрилися діти Семена по цілому світу — як зерно колосся цілом ударене...

І пішли в найми — хоч не з власної волі — тинятися у чужих. Одні у Пруси, Францію, инші в Америку. А чужий хліб гіркий!

Минуло кілька літ. Погоріле село назад стало відбудовуватися. Деякі цілком нові хати ставили, инші поправляли недогорілі. Тільки хати Семенової сімї нема кому ставляти. Одні померли на чужині, инші і Семен. Не співали співці „вічная память", сусіди за домовиною не йшли. Богато у наймах, за журою про хліб насушний, не думали над будовою хати, а ті, що мріяли про неї, сили не мали...

Сусіди дивляться з призирством на згарище Семеної хати, кепкують, глузують, як кому подобається. Звичайно, сусіди.

— Добре йому так, най би був пильнував свого вогню, а то — один сюди, другий туди, а їх кут згорів.

— Ев, сусіде, ми ліпше на тім вийшли. То узяв недогорені два стовпці, тамтой мішок пшениці хапнув, а я тепер на його загороді неабияке пасовиско маю на ціле літо.

Скористали тільки сусіди з заколоту і непослуху Семенової родини!

На погаслій і обкрадений руїні тільки мати стражудча стоїть. Похилена стоїть... очі запалі... спечені уста від горя і скуки...

— Діти, діти! Чи не чуєте, чиж не бачите її муки! А серце у Неї, це само люблячє і вічно матірнє! Діти, діти! Хату перший до неї верне? Хату нову, гарну, затишну будувати — хто перший прийде?

Тітка: Алеж Петрусю, як можеш бити Левка! Таж він молодший від тебе і не може боронитися.

— То тета винна!

— Що ти плетеш дурниці! Таж я тобі виразно сказала, що як будеш бити Петруся, то я ніколи не поцілую тебе.

— Я саме тому бю його!

—o—

Якийсь чоловік, якому надоїло життя, кинувся з моста в воду. За ним кинувся у волю прохожий та вратував його. Та самовбивник зараз вискочив на дерево і повісився.

— Чому ви не здіймили його з дерева? — спитали люде того, що ратував.

— Бо я гадав, що він повісився лише на хвильку, щоби висохнути! — відповів тамтой.

З ЖИТТЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

ЛЕБІДЬ, РАК, ЩУКА.

„У нас немає погодження в роботі", — так кажуть зави відділів. Усі відділи звязані між собою — той розвязує, а той скасовує, отак воно й крутиться. А в наслідок заяви прохачів маринують часом по кілька місяців.

Про земельну секцію. Вивішують списки вільних участків, що здаються в оренду. Одвідувач вибирає собі участок, платить гроші й одержує дозвіл. Гром. Клещовська подала заяву, заплатила гроші й одержала дозвіл на участок. Але коли землемір звернувся до проєктно-плянового відділу за вказівками про розмір участку, то там заборонили приділити їй участок. Уже третій місяць гроші заплачені, а одвідувачка не одержує ні грошей, ні участка. У нас є відомості, що гром. Клещовська вдалася до приватного повіреного, вів увів її в оману й тепер справа коштує їй, крім Комгоспу, 150 карб. Тепер цю справу розсліджує „Легка кавалерія", а все завдяки непогодженню в роботі.

Трапляється через це саме ще й таке. — Склали проєкт певного плянування участків, вулиць тощо. Землеміри виїздять працювати й виявляється, що тут громадські роботи. Цього не погодили з проєктом і тепер увесь проєкт ні до чого. Бери, складай нового проєкта, і як його хто з своїх же, з Комгоспу, не скасує, то буде добре. Крім того, є заяви, що побили вже рекорд, стільки часу вони пролежали, наприклад, півтора року.

Упорядкування. Щоб повісити вивіску, потрібен окремий дозвіл, а для цього виряджають обслідувача й він дає свої висновки — як і де можна повісити вивіску. І отака дрібна справа тягнеться 2—3 місяці поки вони одержать дозвіл. Характерно, ось якась громадянка подала заяву, що пожилець щодня приладновує нове радіо й псує дах. Вирядили спеціяльного обслідувача. А чи не можна було одразу дати пораду одвідувачці, не виряджуючи туди людини...

Якийсь завком заявив, що кватирі робітника, який живе на Трухановому острові, загрожує обвал і треба екстренно зробити ремонт. Справа ця тягнеться уже 9 місяців, 10 ріжних папірців, повідомлень, а ніяких наслідків; хазяїн ремонту не робить. Заступник відповідального секретаря пише записку. Комгосп Левенштайну: „Треба суворіше налякати власника будинку, щоб швидше зробив ремонт". Цікаво, як він увляв собі це „налякати".

Пожежна секція. Канцелярія пожежної частини в незадовільному стані. Міститься вона в якійсь кімнаті, під проводом секретаря відділу впорядкування, а статистика в іншій кімнаті — під проводом зава підсекції; бухгальтерія в третій кімнаті, особистий склад у четвертій. Потрібна спеціяльна людина, щоб покликати когось з будьякої кімнати. І тепер створилося таке становище, що коли хтось прийде з заявою, що треба вжити негайних протипожежних заходів, то починаються тиняння. Його зразу відряджають у 18 кімнату (загальна реєстратура); там він здає свою заяву, звідтіля вона йде до секретаря відділу впорядкування, а той уже передає її в пожежну секцію, діловодові, а діловод передає її інспекторови. Отже поки заяву скерують на відповідний шлях, то вона мандрує по Комгоспу 2—3 дні. Вона вже втрачає й свій характер небезпеки, а це спричинюється до незадоволення відвідувачів.

Майже в кожного зава висить дощечка про години прийому; але мало коли ви його зловите в той час. Ось, наприклад, зав сансадсекції, тов. Баглій, приймає з 11 до 1. Прочекали його увесь день 5 й він не прийшов, а 6. прийшов о пів на першу. Отак само і з іншими завами. Зав проєктно-плянувальної секції, прийом від 9. до 11. Приходить в 11.

Труддисципліна. Відділи так розташовані, що тільки те й бачиш, як співробітники бігають з кімнати до кімнати, з відділу до відділу, а це звичайно позначається й на самій роботі. Трудно, звісно, через це простежити, як налагоджена труддисципліна. Трапляються й затримки в роботі через непогодження між відділами. Робота вимагає як найшвидшого втручання раціоналізаторів, особливо відділ впорядкування, бо інакше кожен відділ тягтиме в свій бік і буде — лебідь, рак і щука, а віз стоятиме все на тому самому місці.

Б. Кагановський.
(„Пролетарська Правда", Київ).

З ТЕАТРУ І МУЗИКИ.

Зазив до всіх українських хорів в Америці.

Українські хори в Америці лучаться в одно велике товариство. Ціль товаритва є: орґанізована праця для розвитку й поширення української музичної культури.

Кождий хор, що стане членом товариства, дістане за мінімальну ціну хорові твори: 1) на Свято Державности; 2) на Шевченківський концерт і 3) на Свято Народної Пісні; крім цих нот можна буде хорам дістати й инші твори чи на хор, чи на сольо, дуети і на сольові інструменти. Через управу товариства можна дістати всякі поради з обсягу музики.

Тим хорам, яких маємо адреси, висилаємо заяви вступу до товариства. Якщо котрийсь хор не дістане такої заяви, то повинен як найскорше подати свою адресу і тоді заяву йому пішлеться.

Річна вкладка кожного хору виносить $2.

Управа товариства звертається до українських діріґентів і співаків в Америці, як і до всього нашого громадянства, зі закликом піддержати таку важку національну справу.

Адреса Товариства:
American-Ukrainian Music Society,
136 E. 17th St., New York, N. Y.
М. О. Гайворонський, секретар.

Л і к а р: Чи маєте добрий апетит?

Х о р и й: О так! За сім місяців проїв я цілий мій маєток.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В КИТАЮ.

До редакції „Свободи" наспів слідуючий лист від Українців-еміґрантів, що тепер перебувають у Китаю. З огляду на те, що цей лист уявляє собою загальний інтерес, бо він представляє, як українська свідомість все більше захоплює національно несвідомі маси й під проводом свідомих одиниць веде по шляху національної орґанізації та боротьби за українську державність, містимо його тут.

29-го березня біжучого року в місті Тянь-Цзінь (в Чжілійській провінції, в північнім Китаю) зорґанізовано **Тянь-цзінську Українську Спілку.**

Не зважаючи на всі перешкоди, які роблять у всім світі Москалі на шляху національного гуртування Українців, не зважаючи на національну байдужність величезної частини українства, що зявляється наслідком національної несвідомости, Українці, які почувають у собі щире прагнення до боротьби за національну ідею, за визволення рідної землі з-під вікового гнету чужинців, повинні працювати, не покладаючи зброї!

Отце гасло є підвалиною, на якій заснована наша орґанізація.

Працювати дуже тяжко з одного боку через те, що ми маємо дуже злих ворогів, а це Москалі, з другогож боку не менший ворог — наші „Малороси". Їхня несвідомість в національній справі є дуже твердим муром. В додаток до цього, між ними є чимало „яничарів", з котрими необхідна боротьба зокрема. Взагаліж боротьбі шкодить те тяжке становище, в якім доводиться провадити своє життя еміґрантам з бувшої Росії по всьому світі, а зокрема в Китаю.

Знайти працю можливо лише у свого. У Китайця здобути праці не можна взагалі. Щож торкається Анґлійців, Американців та инших чужинців, то коли людина у них працю й здобуде, то, приймаючи на увагу безвихідне становище еміґрантів, вони призначають за працю таку платню, що людина, працюючи що дня, зможе ледве-ледве вижити. Таким чином людина, захоплена думкою про насущний шматок хліба, нездатна до національної роботи й до національного усвідомлення, коли вона до сього часу була несвідома. Будитиж національно сонного брата в такім становищі є праця майже безнадійна.

Наша орґанізація одержує „Свободу" через скарбника нашої Спілки, добродія К. З. Рибку, й користується „Свободою" як аґітаційним підручником. Старшина Спілки звертається до Головного Уряду Українського Народного Союза в Злуч. Державах з проханнєм про допомогу в справі орґанізації й про деякі інструкції в сім напрямку.

В напрямку аґітації Старшиною Спілки вжито наймождивіший шлях — це український театр. З членів спілки зорґанізовано театральний гурток, котрий улаштовує вистави. На убрання та декорації звернено особливу увагу й у репертуар уведені пєси виключно історичного змісту. Цим шляхом ми нагадуємо Українцям про минулу славу українського народа й будимо рідною піснею заснуле українське серце. Чужинцям же національними убраннями й образом життя, котре проходить через сцену, підкреслюємо, що ми є окремий народ і ніяка московська брехня не може поробить нас їхніми „мужиками". Піснеюж ми даємо чужинцям зрозуміти нашу духову культуру, бо народ, не маючий багатої історії, високого духового піднесення, не зміг би утворити найкращу в світі пісню.

Додаємо кілька примірників місцевої преси, щоби Вам було видко, яким успіхом користуються наші вистави.

Старшина Спілки висловлює надію, що Український Народний Союз в Америці не буде цуратись нашої малої, покищо бідної орґанізації, й буде ставитись до нас як до меншого брата, а також не відмовиться допомогти нам порадою про кращі засоби орґанізації й може статися в тяжку хвилину, чого можливе сподіватись в такій безправній державі, як Китай, візьме нас під захист своєї високої й міцної руки.

Нас знаходиться в Китаю багато тисяч. В Харбіні, Шанґаї і в Тянь-Цзіні існують орґанізації, котрі напружують всі свої сили й здатність в боротьбі за обєднаннє українства поза кордоном.

Будемож з вірою в Бога й глибоку щирість українського народа працювати, яко змога, на користь рідної справи, доки вистане сили й життя. Будемо вірити, що настане час, коли борці за кращу долю українського народа зберуться під жовто-блакитний прапор, щоби будувати свою власну господу.

Всі листування просимо надсилати на адресу нашого секретаря Олександра Івановича Дробязко (A. I. Drobiazko, 20, Pao-Shan-Li, Cousins Road, Tientsin, China.

З глибокою пошаною, Старшина Спілки:

Хмилевський, голова;
А. Дробязко, секретар;
К. З. Рибка, скарбник.

15-го серпня 1929 р.

м. Тянь-Цзінь у Китаю.

Просимо американських Українців, а особливо орґанізації, навязати контакт з Тяндзінською українською спілкою й пособити їй, хто чим може, чи грошево, чи посилаючи річі, потрібні для орґанізації театру й т. п.

Raising the Family— Wasn't that proof enough for Pa?

HOW TO BE A DETECTIVE IN 30 LESSONS BY MAIL!
SCUSE ME FER LAFFIN' BUT YOU A DETECTIVE!
GOSH, KIN YOU IMAGINE SUCH A THING!
WELL, IF YOU DON'T BELIEVE IT—
LOOK AT THEM THINGS!

INTERNATIONAL CARTOON CO. N. Y.